

jo ima zdaj. — V deželah, kder so, kakor po naših slovenskih pokrajinah, národne manjšine, bi se celó lahko in Avstriji v največi prid po modri narodnostni postavi (Nationalitäten-Gesetz) krivicam zatirovanja manjšin v okom prišlo; s tem bi se zadela izvir premnogim preprirom, sovraštvu in hujskanju ter bi se odprla pot napredku in pravi omiki na narodni podlagi.

Ali je mogoče, da se Avstrija po zavezni osnovi prerodi? „Narod“ pravi, da to ni mogoče! „Ne pomaga nič“ — pravi v popisu državnega zbora in nja delovanja; — „čas in izkustvo so nas podučile (bolje: nas je podučilo), da federalizem, kakoršen je v fundamentalnih členkih (ki so pa le predlog bili —) založen in po kakoršnem tirolski jezuitje le iz ultramontanskih ozirov hrepené, nij izpeljiv!“ — Iz svojega stališča ima „Nar.“ prav, če tako sodi. On je namreč svojim varovancem, slovensko-liberalnim drž. poslancem vedno predigoval, da se naj ustavakom pridružijo in opozicijo zapusté.

Naše in vseh federalistov prepričanje je pa drugo. Dvakrat so že svetli cesar poklicali vlado, da naj v porazumljenji z opozicijo spremeni ustav tako, da bo vsem pravičen. Ko bi bilo ministerstvo Belkredi-ja in Hohenwarta bolj odločno postopalo in hujskanju nemških ustavakov pot zaleglo, bilo bi ustavno vprašanje že zdavno rešeno! Kar se je dvakrat poskusilo, zakaj bi se k tretjemu ne bi, in posebno zdaj, ko je izkustvo pokazalo, da se vlada na liberalno večino ne more zanašati.

Edina nesreča je le liberalna poželjivost, ki je pri nas seme nesloge zasejala in národno stvar ustavakom izdala. Ko bi te nesloge ne bilo, bi federalistični poslanci pod vodstvom Hohenwarta v državnem zboru ne bili! In edino to, da vsa federalistična stranka državnemu zboru hrbet obrne in se tako vrlim Čehom v opoziciji pridruži, le to bi zrušilo centralizem, bi národom zaželeno svobodo pridobilo! Kdaj bo torej boljše? Takrat, kadar pri nas in po drugod liberalizem opusti krtovo delovanje; kadar se povrne sloga na podlagi pravičnih načel. Dokler se pa mladoslovinci z mladočelji zibljejo v otroških sanjah, da bodo z liberalizmom pridobili ustavake za svoj „národni“ program, so opoziciji roke zvezane in federalizem mora čakati — boljših časov, ko se bodo tudi „mladi“ prepričali, da so s svojo politiko strašansko zavozili!

Gospodarske stvari.

Poduk o založnicah.

II.

Od 1. julija l. l. ne morejo se gospodarstvene in pridobitne društva drugači, kot na pod-

lagi postaviti od 9. aprila 1873 narejati. Poprej je zastran teh društev veljala postava od 26. nov. 1852. Vsled te postave bilo je za ustanovljenje vsakega takega društva potrebno dovoljenje političke oblasti, ker je pa zdaj čisto odpadlo. Starejim društvom, ki so se pred 9. apr. l. l. osnovala, dovoljeno je delovanje na podlagi njihovih poprejšnjih pravil, ktere pa se tudi zdaj ne dajo drugače popraviti, nego da se društvo popolnoma preustroji, kar pa mu ni samo potrebno, temuč tudi koristno. Ker mi ni znano, da bi se po Slovenskem taka društva od poprejšnjih časov nahajale, zato mi tudi o njih preustroji ni potrebno tukaj nič omeniti, temuč hočem samo ob kratkem navesti, kar je zdaj za ustanovljenje novih takih društev potrebno.

Mesto ali kraj, kder se hoče tako društvo ustanoviti, je lahko povsod, kder je več delalnih moči za izpeljanje tega podvzetja, da zamorejo tudi pozneje delovati, k čemur je treba najmanj 4 do 5 oseb. Kdor pa se društvu na čelo postavi, mora imeti popolno zaupanje ljudstva in okolice, ter podajati tudi moralčno poročstvo, da je zaupanje do njega opravičeno.

V dnarnih zadevah ni to mala reč, in čem več se takih možev nahaja, tem bolje za društvo, čigar delovanje je itak največ na osebni kredit navezano. Koliko bi se moralo udov zediniti, da društvo naredé, o tem postava nič ne določuje; tedaj zamore tudi malo število enako mislečih, ki potrebo takega društva spoznajo, stvar izpeljati. Kakor se samo po sebi ume, morajo društvena pravila ali postave pismeno sestavljene biti. O zadržanju taistih odločujejo §§. 3. 4 in 5. postave od 9. aprila 1873; tem terjatvam mora se na tanko v društvenih pravilih zadostiti. V drugih rečeh ni društvo omejeno; zamore pravila po svojih okoliščinah urediti, kakor najbolje sodi. Natančneje o tem bodo pozneje razglašena pravila govorile. Nekatere najvažnejše reči pa se morajo že zdaj omeniti, da jih vsako društvo, poprej kakor se ustanovi, temeljito preudari; in te stvari so:

1. Odkod vzamemo zálogo ali fond, iz ktere hočemo društvenikom pomagati, ker vemo, da društveniki večji del le iz tega namena k društvu pristopajo, da od njega pomoči dobijo, ne pa, da bi sami v društveno blagajnico dnar posojevali. To vprašanje je že rešeno. Nahajajo se namreč založnice, pri kterih mora vsak ud že pri svojem pristopu določeni znesek od 50 do 100 gld. itd., v društveno blagajnico na svoj opravični delež na enkrat vložiti; nahajajo pa se tudi založnice, pri kterih udje še le po letih svoj opravični delež skupaj spravljajo; tako postavim, plačuje vsak na leto po 5 do 6 gld. itd. v tjedenskih, mesečnih ali letnih obrokih, kajti kot načelo mora veljati, da mora vsak ud v društveni blagajnici svoj opravični delež imeti, razloček je samo v tem, ob katerem času da ga položi ali

izplača. Da so založnice, pri katerih se ves opravični delež in to že pri vstopu — na enkrat izplača, na krepkejših nogah, da tudi lahko takoj iz začetka obširneje in zdatnejše delajo, se samo po sebi ume; ali tako društvo se le v bolj premožnih krajih vpeljati da, ker 50 do 100 gld. na enkrat vložiti, je le redkemu kmetovalcu mogoče, a vendar je namen založnice, da se — kolikor le mogoče — med ljudstvom razširi. Nižji delež od 50 gld. pa ne kaže, ker bi zaloga celega društva potem premajhna, društvo pa prisiljeno bilo, še od drugod denar na posodo jemati. Z letnimi prireski pa, h katerim se potem pripisujejo tudi obresti in letni dobiček, je mogoče, če tudi ne na enkrat, pa vendar sčasoma velik fond vkupaj spraviti. Tuji denar, katerega si je društvo moralo od začetka na posodo vzeti, se potem v primeri, kakor naraščajo deleži društvenikov, ki se pred izstopom nobenemu društveniku ne smejo izplačati, — izposojeni tuji denar se iz društvene blagajnice, ako se ne potrebuje več, povrne, in društvo pride tudi po tej poti do svoje stalnosti.

Kakor je že v poprejšnjem listu omenjeno bilo, podaje društvo, ako so se njegovi udje vsled pravil zavezali z vsem svojim premoženjem neomejeno za vse dolgove društva porok biti, največ poročstva, še več kakor hranilnice, in zato ima pri ljudstvu tudi popolnoma zaupanje. V njegovo blagajnico posojujejo denar tudi taki, ki niso društveniki, in še celo drugi kreditni zavodi. Tako je n. pr. Graška hranilnica odprla ljutomerski založnici kredit do 20.000 gld. Da si pa tudi založnice, kakor sem rekel, lahko kredit dobijo, je vendar neizrečeno dobro, da se ta kredit nikoli prekoredno ne rabi. Premoženje društvenikov, namreč njihov opravični delež, potem rezervni fond itd., mora v nekem natanko določenem razmerju zmiraj pokrivati tuji denar, ki se v blagajnici nabaja, ker bi se lahko dogodilo, da posojevalci ob času dnarnih zadreg ali pri kakih drugih kritičnih okoliščinah svoj denar naenkrat nazaj terjajo, kar se jim tudi nikoli odredi ne more in ne sme; dokler društveniki, ob času dnarnih zadreg, ako društvo tako sklene, svojih deležev vzdigati, to je iz društva izstopati ne morejo. Iz tega se toraj vidi, da je društvo vsekako na boljsem, če si samo s svojim dnarjem pomagati more. (Dalje prih.)

J. Kukovec.

Posnetki iz gozdne postave za vojvodstvo Štajersko.

III. Oddenek.

O gozdnih požarih in škodah po mrčesih.

Naredbam in ukazom tistega, kteremu gre pri gašenju gozdnega požara vodstvo, morajo vsi gasilci vsakokrat brez ugovarjanja pokorni biti.

Drugi srenjski predstojniki in gozdarski služabniki imajo med gasilnim moštvom red vzdržati

in skrbeti, da se dani ukazi in naredbe vodstva pri gašenju tudi izpeljujejo.

Ko je ogenj pogašen, se mora pogorišče še jeden ali dva dni in če treba še dalje po čuvajih stražiti in za to potrebno moštvo na pogorišče poslati. —

Srenjski predsojniki, kateri opusté ljudi k gašenju gozdnega požara pozvati, se imajo s 5—50 fl., osebe pa, ki temu pozvanju srenjskih predstojnikov brez veljavnega uzroka pokorne biti nočejo, s 5—15 goldinarjev ali z zaporom od 1—3 dni kaznovati.

Škode po gašenju na tuji lastnini storjene se morajo od tistih povrniti, v katerih prid se je gasilo, razun če bi bil kateri poškodovanih sam po gasilnih naredbah kake večje škode obvarovan.

Ako preiskovalna oblastnija škode po prestopkih postav v zabranjenje gozdnih požarov danih, ne more določiti, se imajo poškodovanci na pravno pot zavrniti.

Občn. državlj. zakon. §. 1043. Če je kdo v kateri sili večjo škodo od sebe in drugih odvrniti hoté svojo lastnino žrtvoval, ga morajo vsi, kterim je iz tega dobiček prirasel, primerno odškodovati.

Na poškodovanje gozdov po mrčesih se mora zmirom s pazljivim očesom gledati. Gozdni lastniki in njih služabniki take škode zapazivši, če pomočki proti njim porabljeni ne izdajo in če se je bati, da tudi sosednji gozdi od te uime trpé, so dolžni to politični oblastniji pod globo od 5—50 gld. naznaniti. Ima pa tudi vsakdo drugi pravico to na znanje dati.

Politična oblastnija ima sposobne zvedence poklicati in z njimi preudariti, ali in kako se ima proti škodam, ki se jih je od strani mrčesa bati, ukreniti, in vse, kar je potrebno nemudoma storiti, ko so bili dotični gozdni lastniki in njihovo gozdnarsko osebstvo zaslišani. Vsi gozdni lastniki, kterih gozdi bi utegnili v nevarnost priti, so obvezani v pomoč in morajo naredbam političnih oblastnij, kterim gre pri takih okoliščinah celó pravica prisiliti koga, brezpogojno pokorni biti. Stroške morajo dotični gozdni lastniki po odmeri obvarovanih gozdnih delov nositi.

Gospodarske skušnje.

Trpežnost mortnega ometa v hlevih povišati — priporočajo apnenemu mortu dobro mero saj iz peči ali dimnika primešati. Tako napravljen mort ne odpade v hlevih tako naglo kakor navadni.

Da se železo obvaruje rje, se vzame funt laškega olja in se mu lot žgane magnezije primeša. Ta zmes se pušča v odprti posodi nekoliko dni na solnce stati in potem se z njo železo namaže in tako rje varuje. Že nastala rja se tudi s to mažo odpravi.

Turšica „činkvantin“. Zadnji čas nam je mraz, slana in voda veliko škode napravila, moramo torej skrbeti, da si z drugimi pridelki pomagamo. Med temi je zdaj prvi tista laška turšica „činkvantin“ („cinquantino“), ktera je v 50 dneh zrela. Sadi se lahko še čez 14 dni, n. pr. v ječmen, deteljo ali druge prazne njive, (tudi v vinogradu pri dobri zemlji sem jo brez škode sadil). Dobiti je več 100 vaganov po 6 gld. av. v. pri g. J. Terstenjaku, žitnem trgovcu v Mariboru, v graškem predmestju. To priporočuje v občni blagor D. Č.

Repe med koruzo. Dobra stvar se nikoli zadosti priporočiti ne more. Tako ponavljamo tudi dober nasvêt, ki ga je „Gosp.“ l. 1872 v 18. šte. podal, namreč da se po njivah, kjer je turšica posejana, posebno letos, ko je po mnogih krajih pozebla, repno seme vmes poseje. Pri količkah ugodnem vremenu bode že o sv. Jakobu dovolj debele repe, ki je ljudem kakor živini zdrava hrana, posebno ob vročini onega časa, ko še drugih poljskih pridelkov ni. Repa se naj prvo- in drugokrat s turšico vred okopá. Če je na redkem sejana, turšičine rasti čisto nič ne zavira.

Zastran priseženih vinskih mešetarjev, v katerih vidijo mnogi štajerski vinorejci edini pomoček prodajo dobrega, čistega vina pospeševati, poročajo „Novice“, da je zastran njih tudi Kranjska kmetijska družba bila poprašana za svoje mnenje, da se pa, kolikor „Novice“ vedó, nobena podružnica, po centralnem odboru o tem poprašana, ni izrekla za potrebo priseženih mešetarjev. — Tudi nam se dozdeva, da mešetarjev ni treba, še manj pa stroškov za nje. Pri nas še ni bilo slišati, da bi vinorejci dobrega, čistega vina ne mogli spečati. Če je pa posebno Maribor zaradi vinskih godljarij nekoliko po svetu razupit, ni treba druga, kakor — poboljšanja, da se dobro ime zopet zadobi, kar se bo tudi brez mešetarjev in novega davka zgodilo, ker so godljariji vsled letošnjih dogodkov dobrodejno poplašeni, in je eden s svojo godljo, poslano na Nemško, strašansko se spekel.

Dopisi.

Od sv. Križa pri Ljutomeru. 21. maja. Posestniki mlinov na Muri so po povodnji silno poškodovani. Dné 13. maja začela je reka ob 5. uri zjutraj čez svoj vodotok siliti in v 3 urah je bila vsa okolica jezeru podobna ter so le še po čolnih zamogli do mlinov, iz katerih se je nekaj rešilo. V nekterih krajih pa ni bilo mogoče škode braniti, ter je voda nekaj mlinov pobrala, druge silno poškodovala, kakor tudi polje, po katerem se je bila razlila. Čemu je v Ljutomeru telegra-

fična postoja, da ni nevarnosti ljudem naznanila, čeravno je dan poprej dvakrat iz Gornje-Štajerskega se naznanilo, da silna povodinj mostove podira. Dež. predsednik baron Kúbeck je na prvi žalostni glas brž vse potrebno poskrbel in sam tekkel v poplavljenе kraje; o tukajšni politični gospôski pa nam še to ni znano, da bi bila ljudem pretečo nevarnost na znanje dala. — Nesreča je tolika, kakoršne najstareji ljudje ne pomnijo.

Iz Ljutomerske okolice. Čitalo se je minolo jesen v nekejštev. „Slovenskega Gospodarja“, da je J. Klemenčič, posestnik v svojej gorici na Stari cesti F. Mavriča obstrelil. Ta je dobil strašno rano ter tudi oko zgubil. Menil je, da dobođe od K. kaci 800—1000 gld., ter je že na ta račun večkrat v kozarec pogledal. A ukanilo ga je! Kaci 80 mož in med njimi tudi nekateri gg. iz Ljutomera, so rekli, „da bi ga (M-a namreč) vsak ustrelil bil, ako bi ga našel v gorici.“ To je potrdil županski pečat iz Stare ceste in še 4 drugi župani. 19. maja t. l. so bili pred celjsko sodnijo, — a Klemenčič je spoznan nekrivega.

Od sv. Kunigunde pri Konjicah. Hribovci se pečamo z gospodarstvom in imamo več veselja z božjimi kakor s političnimi stvarmi. Naj Vam torej v tem oziru nekaj poročam. Lani smo 3 nove zvonove 2800 funtov težke pripravili in že do malega izplačali. Vlti so v Mariboru in so lepo ubrani, ter k staremu zvonu dobro glasijo. Priporočnja vreden je zvonar g. Dencel, ne samo, ker je svoje delo dobro zvršil, tudi zato, ker še za nepoplačani dolg čez določeni čas — brez vsega pritiskanja — voljno čaka. Letos smo pripravili novo turnsko uro, ktero je naredil g. Hrastnik v Laškem trgu — prav močno in lepo — dozda je pravilno tekla. Tudi ta umetnik je zaupanja vreden, ker je že nad 80 turnskih ur izdelal, in ni predrag v ceni. — Spodobí se domače umetnike podpirati, da imajo zaslužek in pa prilžnost skazati se.

Marljivi, za božjo čast vneti farani, so omislili letos 2 mašna plajšča, nébo in precej cerkvenega perila — vse s prostovoljnimi darovi. Tudi šolsko in kaplansko hišo smo lani vnóvič pokrili in olepšali, ker želimo omike mladini in pa duševne pomoči po duh. pomočniku, ki bi otroke podučeval in pa tudi župniku v pomoč bil, ker je fara velika in pa med vsemi pohorskimí najbolj težavna zavolj mnogih globokih breznov; pa naše veselje bilo je kratko, že pred veliko nočjo smo zgubili duhovnega pomočnika, in Bog ve, kedaj da drugega dobimo.

Kakor po drugih krajih imeli smo tudi tukaj hud mraz. Dné 17., 18. in 19. maja je pozeblo skoro vse! Vsi čutimo, da nam bo treba božje pomoči iskati po resnični pokori. Vemo namreč verni kristijani, da dela pratiko Tisti, ki je rekel: „Iščite najpred nebeskega kraljestva, in vse drugo vam bode dodano.“ „Vse drugo“ se nam mora „dodati!“ Kaj? Vse, kar ni v